

ЗМІСТ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ СУСПІЛЬСТВА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Іванова Ю. В.

*Наук. керівн. – д. пед.н., проф. **Рассказова О. І.***

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Проблема відповідального батьківства є надзвичайно актуальною на тлі сучасного суспільного життя. Деформація соціальних і моральних цінностей, що відбувається в останні роки, значно вплинула на свідомість молоді щодо шлюбу і створення сім'ї зокрема. Сучасна молодь, з одного боку, досить рано починає статеве життя, яке буває частіше невідповідним, а з іншого – психологічно не готова до створення сім'ї та відповідального батьківства. З огляду на це, важливою проблемою сьогодення є формування відповідального ставлення до батьківства, від рівня і якості якого залежить здатність молоді повною мірою виконувати батьківські обов'язки, сприяти здоровому розвитку дитини в сім'ї, розвивати власну батьківську компетентність.

Актуальність звернення до проблем підготовки молоді до відповідального батьківства в умовах реформування вищої освіти в Україні визначається законодавчим закріпленням необхідності зміни гендерних пріоритетів у сучасному житті, науковим обґрунтуванням та отриманням позитивного педагогічного досвіду щодо впровадження принципу гендерної рівності у виховання молодого покоління. В останні роки в Україні спостерігається посилення уваги держави до пошуку шляхів реалізації принципу гендерної рівності в освіті дітей та молоді. Зокрема, нормативно-правовим підґрунтям для реалізації цього освітнього напрямку став Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2006 р.), Наказ № 839 від 10.09.2009 року Міністерства освіти і науки України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту» тощо.

Проблема підготовки молоді до батьківства знаходиться в полі зору науковців різних галузей: соціології (Н. Головатий, І. Демент'єва, І. Кон), медико-соціальних наук (К. Карпенко, О. Лук'янцева), психології

(Т. Андрєєва, О. Бондарчук), педагогіки та соціальної педагогіки (Т. Голованова, В. Інжеватов, А. Капська, В. Кравець, В. Кузь, О. Рассказова). Зміст, форми, методи, умови і проблеми підготовки молоді до сімейного життя розкриваються у дослідженнях А. Алексєєнко, О. Безпалько, Т. Говорун, І. Зверєвої, І. Трубавіної, Ж. Петрочкота ін. Проте, проблема підготовки молоді до батьківства залишається гостро актуальною й на сучасному етапі розвитку науки та практики.

Мета статті полягає в обґрунтуванні змісту та методів формування усвідомленого батьківства в учнівської молоді у сучасних умовах реалізації нової гендерної політики України.

Дослідження порушеної проблеми, вимагає окреслення базового термінологічного поля, зокрема висвітлення сутності терміну «усвідомлене батьківство», який нещодавно почав входити у науковий словник і його зміст ще остаточно не є усталеним. За визначенням В. Кравця, усвідомлене батьківство – «...це повне взяття на себе відповідальності за процес зачаття й народження здорових дітей» [4, с. 17]. На думку авторського колективу (О. Безпалько, І. Зверєвої, З. Кияниці, В. Кузьмінського), усвідомлене батьківство розглядається як соціально-психологічний феномен, що базуючись на певній системі знань, умінь, навичок, почуттів, якостей, реалізується у відповідальній поведінці батьків, спрямованій на виховання і розвиток дитини, формування її гармонійної особистості [3].

У контексті порушеної нами проблематики будемо визначати усвідомлене батьківство – як взаємодію батьків чи осіб, які їх замінюють, між собою, з іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного, гармонійного особистісного і соціального розвитку дитини на всіх етапах її життя.

У науці відзначається, що основними завданнями формування навичок усвідомленого батьківства є: ознайомлення молоді з сутністю батьківства та усвідомленого батьківства; формування відповідального ставлення до виконання ролей батька/матері та батьківських функцій; формування культури поведінки та спілкування між юнаками та дівчатами; ознайомлення молоді із стилями батьківської поведінки та ознайомлення з можливими наслідками батьківства у ранньому віці [6, с. 64].

На основі даних, отриманих у ході гендерного аудиту ВНЗ, вченими (О. Онипченко, О. Рассказова, Ю. Чернецька [5, с. 123-136]) визначено шляхи вдосконалення гендерного балансу у молодіжному середовищі, що

можуть розглядатися нами як основа формування у молоді усвідомленого батьківства:

- проводити просвітницькі заходи серед студентської молоді з підвищення гендерної обізнаності, зокрема з питань розвитку людей обох статей, врахування рівних можливостей для реалізації потреб студентів і студенток в навчальному процесі, професійній діяльності, сімейному житті;
- залучати студентів та студенток до участі у просвітницьких тренінгах з підвищення рівня сімейної та батьківської культури;
- рекомендувати завідувачам кафедр і викладачам збагатити зміст освіти майбутніх фахівців гендерною проблематикою;
- проводити заняття з гендерної обізнаності молоді з метою подолання гендерних стереотипів;
- сприяти залученню студентів та студенток як суб'єктів гендерного виховання студентської молоді, активних волонтерів, здатних розповсюджувати гендерні ідеї в середовищі ВНЗ і в суспільстві в цілому;
- створення умов для можливостей поєднання студентами та студентками навчальної роботи і батьківських обов'язків.

Для формування навичок усвідомленого батьківства використовується сукупність форм та методів. Найпоширенішими є: індивідуальні форми (етична бесіда, консультація, інформування, листування); групові (тренінг, семінар, тести, відео лекторії, конкурси, вікторини та ін.); масові (тематичні дні, тижні, акції, вечори, конференції тощо). Найбільш доцільними у формуванні навичок усвідомленого батьківства є методи, які активізують думку студентської молоді, спонукають до роздумів, осмислення інформації, пошуку аргументів, формування критичного погляду щодо гендерних стереотипів.

Як ефективний метод формування усвідомленого батьківства, пізнання морально-психологічних засад побудови людських взаємин відзначимо сюжетно-рольові ігри. Під час таких ігор учасники прагнуть застосовувати свій життєвий досвід у побудові сюжетної лінії, тобто замислюватись над проблемою; сам процес гри викликає особливу емоційну атмосферу, коли у невимушеній обстановці учасники дискутують щодо різних варіантів розвитку сюжету.

Погоджуємося з Л. Буніною, що дієвим для активізації пізнавальних засад гендерної свідомості юнаків та дівчат є метод «мозкового штурму», який сприяє посиленню розумової діяльності, динамічності розумових

процесів, здатності абстрагуватись від об'єктивних умов та існуючих обмежень, формує вміння приймати нестандартні рішення, зосередитись на вирішенні актуальної проблеми [2, с.18].

У цілому відзначимо, що проблема підготовки молоді до відповідального батьківства є дуже гострою в умовах розбудови суспільства гендерної рівності, тому потребує вжиття невідкладних дій з вироблення у студентської молоді таких раціональних гендерних збалансованих характеристик: розуміння сутності явища батьківства, особливостей усвідомленого батьківства, засвоєння цінностей сім'ї; знання стилів батьківської поведінки, усвідомлення батьківських функцій, розуміння етико-психологічних, економічних, педагогічних засад розвитку шлюбно-сімейних відносин.

У подальшому потребують спеціального дослідження питання висвітлення зарубіжного досвіду гендерного виховання молоді, розробки інноваційних форм та методів формування основ усвідомленого батьківства у студентської молоді, розширення спектру соціально-педагогічних засобів підвищення культури материнства/батьківства у молодого покоління тощо.

Література

1. Братусь І. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини (методичні матеріали) / І. Братусь, А. Гулевська–Черниш, Т. Лях // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 5. – С. 36–49.
2. Буніна Л. М. Усвідомлене батьківство як соціально-педагогічне явище / Л.М.Буніна // Вісник Луганського держ. пед. університету ім. Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 2003. – № 7. – С. 18–20.
3. Вязнікова О. В. Формування навичок усвідомленого батьківства у старшокласників / О. В. Вязнікова // Психологічна газета. – 2006. – № 16. – С. 13–16.
4. Дзюбо Л. Усвідомлене та відповідальне батьківство як передумова повноцінного сімейного виховання / Л. Дзюбо // Психолог. – 2005. – № 28. – С. 18–20.
5. Рассказова О. І. Гендерний аудит освітнього середовища педагогічного ВНЗ як інноваційна форма імплементації гендерного компонента у вищу освіту / О. І. Рассказова, Ю. І. Чернецька, О. І. Онипченко // Гендерна парадигма освітнього простору / за заг. ред. Т. О. Дороніной. – Кривий Ріг: ВЦ КГП ДВНЗ «КНУ», 2015. – Випуск 2. – С. 123 – 136.
6. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини: метод. матер. / за заг. ред. Г.М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 107 с.